

Landbruget i 90'ernes Midte.

Af

H. Hertel,

Redaktor af »Ugeskrift for Landmænd«.

Som Fortsættelse af den lille Beskrivelse af Landbrugets Stilling i 90'ernes Begyndelse, der gaves i Tidsskriftets 1. Hefte for 1893, gives her en Redegørelse af dets Stilling nu, i Tiaarets Midte.

I al Almindelighed kan det siges, at udadtil er Stillingen i de senest forløbne Aar forværret. Afsætningen til Udlandet er besværliggjort, Konkurrencen er voxende og Priserne lavere. Indadtil har vort Landbrug søgt at møde de vanskelige Konjunkturer ved forøget og forbedret Produktion. Havde dette ikke været Tilfældet, havde Fremgangen indadtil været mindre, da havde vi forlængst været i en Landbrugskrise af en saa alvorlig Udstrækning, at den var bleven en Landekrise. Nu til Dags ligger imidlertid Tyngdepunktet for vort Landbrugs Velfærd i Afsætningsforholdene, og trods den betydelige Fremgang i teknisk Henseende er Landbrugets Stilling baade alvorlig og truet.

I den Periode, for hvilken der her kort skal gøres Rede, Aarene 1893—96, har vort Landbrug

haft et daarligt Høstaar (93), et jævnt godt (94), medens 1895 var et forholdsvis gunstigt Aar, baade for Korn og for Foderproduktionen. Af alle Afgrøder, Rugen alene undtagen, var Mængdeudbyttet større end Middelhøst — men saa møder Aaret paa den anden Side med Kornpriser, der vare fra 11 til 22 pCt. lavere end gennemsnitlig i Femaaret 1890—94. Beretningen om Høstudbyttet i 1896 karakteriserer Høsten »i sin Helhed som en Middelhøst, snarere lidt over end under«, hvortil kommer, at Priserne i Efteraaret 1896 have været noget højere end i de foregaaende Aar — for en væsentlig Del begrundet i Misvæxt i Australien og Ostindien.

Nedenstaaende Tabel viser de højeste Noteringer paa de 4 Hovedkornsorter — efter Angivelserne i Ugeskrift for Landmænd — for første Uge af September og December i Øre pr. 100 Pd.:

	1893		1894		1895		1896	
	Septbr.	Decbr.	Septbr.	Decbr.	Septbr.	Decbr.	Septbr.	Decbr.
Hvede	560	545	460	490	500	510	505	640
Rug	505	470	415	425	425	415	395	455
Byg	515	540	500	500	510	520	535	530
Havre	610	610	530	470	515	470	505	570

I denne Periode taget under ét have Kornpriserne været nede paa eller under Firsernes Lavmaal,

og Kornsalget har været endnu slettere end i 90'ernes Begyndelse.

Vel ere vi nu en kornindførende Nation — i Gennemsnit af Femaaret 1890—94 havde Merindførselen af Korn og Kornvarer en Værdi af $20\frac{1}{2}$ Mill. Kr. og i 1895 af $38\frac{1}{2}$ Mill. — men lave Kornpriser forringe dog endnu i høj Grad Landbrugets Udbytte. Dette gælder selvfølgelig først for de Landbrug og de ret udstrakte Egne, der have en ikke ubetydelig Del Sæd tilovers til Salg. Men ogsaa for de Egne, der ikke direkte producere Salgsæd, spille Kornpriserne i Virkeligheden en Rolle. Thi det er en Illusion at tro, at den store Masse Korn kan finde en virkelig økonomisk Af sætning gennem Benyttelsen til den dyriske Produktion. Vel kunne Svinene og Hestene udnytte deres Del af Sædavlen, men til Kvæget — den langt overvejende foderkonsumerende Del af vort Husdyrhold — kan der kun regnes med yderlig lave Priser for Kornet, naar det skal benyttes som Vinterfoder til Malke- eller Fedekvæg i Stedet for en paa Basis af Rodfrugtfoder sammensat formaalstjenlig Foderblanding. Der er i Virkeligheden ingen Tvivl om, at de sidste Aars yderlig lave Sædpriser have medført et stort økonomisk Tab for Landbruget. Et Ilyspunkt er det da, at Udsigterne for Sædpriserne for det kommende Aars Høst virkelig synes ganske lovende — hvis da ikke alle Kalkulationer ere fejlagtige. Man venter i England, at alle Beholdninger ville blive saa godt som udtømte, naar Verdensforbruget indtil ny Høst skal kunne tilfredsstilles. Dette Aars Høst i Rusland synes ringe, i Indien er

Regnen maaske kommen tidsnok til at forhindre Hungersnød, men ikke til, at det sædvanlige Hvedeareal har kunnet besaas. Fra Argentina meldes om stor Græshoppeskade, Australien har intet Kornoverskud at undvære og Kanada kun et meget ringe. Efter menneskelig Beregning vil det da føles til næste Sommer, at de sædvanlige Tilførsler fra Australien og Indien savnes, medens samtidig Beholdningerne ville være mindre, end de have været i en hel Menneskealder.

Stærkest sætte de landøkonomiske Fremskridt deres Spor i Husdyravlen og i Mælkeridriften, men ogsaa i Planteavlen er der nu Fremgang at spore. Den viser sig i den stigende Benyttelse af godt Frø og Sædekorn, i Gødningens omhyggeligere Opbevaring og mere rationelle Anvendelse, i Jordens bedre Behandling, i den af Maskinprøverne resulterende Benyttelse af formaalstjenlige Redskaber og Maskiner, i Indførelsen af nye Kornsorter etc. — I Efteraaret 96 vandt de danske Maltbygprøver, der vare fremstillede ved den internationale Bryggeriudstilling i London, megen Anerkendelse og hjembragte alle tre Præmier, som kunde tages. Det er 3die Gang, at Udlandets Opmærksomhed saaledes er henledet paa vort fortrinlige Maltbyg: første Gang var i 1884, hvor det deltog i en international Udstilling i Magdeburg og vandt en eklatant Sejr over selve Saalebyget i dets Hjemstavn, anden Gang var i 1886, da det paa Udstillingen i Trondhjem hjemførte Kongens Guldmedalje. Det er ingenlunde udelukket, at vi, saaledes som nu i 96, ved at lade konstatere vor Maltbygproduktions Værdi kan genvinde den lønnende

Afsætning i England, som i de senere Aar har svigtet.

Mod vort Kvægbrug er der i de senere Aar udefra rettet det ene Stød efter det andet. Den 4. Februar 1892 forbød England Indførselen fra Danmark af levende klovbærende Dyr, og vi kunne altsaa kun udføre Kød til dette Land. Da imidlertid vor Kvægudførsel fra 1890 i langt den overvejende Grad gik til vor Nabo mod Syd, var Virkningen af det engelske Forbud mindre følelig. Fra Efteraaret 1892 til Sommeren 1895 vedtog Tyskland forskellige, snart mildere og snart strængere Bestemmelser vedrørende Kvægindførselen — Bestemmelser, der nu ere ordnede derhen, at der (fra 1. Oktober 1895) er paabudt Karantæne for alle ad Søvejen kommende Kreaturer. Den gængse Karantænefrist er 4 Uger, dog er den for Indførselen fra Danmark, Norge og Sverige »indtil videre« nedsat til 10 Dage. Søkarantæneanstalter er oprettet i en Række tyske Byer som Hamburg, Lübeck, Kiel etc. Efter udstaaet Karantænefrist er Markedet frit. Endvidere er Landkarantæneanstalten i Hvidding for magert Kvæg fra Jylland til Marsken aaben fra 1. Oktober til 31. December og fra 1. April til 31. Maj. — Baade Englands og Tysklands Indførselsbestemmelser ere dikterede mindre af sanitære end af agrarpolitiske Hensyn — der findes ingen af de frygtede Kvægsygdomme i Danmark —, Hensigten er at stille os ugunstigere i Konkurrencen end Indlandets Landmænd. Medens man sikkert tør gaa ud fra, at Englands Bestemmelser vedrørende Indførselen ikke ville blive forandrede i en nærmere Fremtid, ere

Forholdene overfor Tyskland prægede af større Usikkerhed. Om de tyske Indførselsbestemmelser ville blive læmpede, eller om Karantænetiden vil blive forlænget til 4 Uger, eller om Indførselen af levende Kvæg endog helt vil blive forbudt, det vil formentlig i væsentlig Grad afhænge af Forholdenes Udvikling i Tyskland. Med stigende Kornpriser og deraf resulterende udvidet Kornavl og stigende Kød- og Kvægpriser vil Landet have forøget Trang for den danske Indførsel, og vi tør da vel vente friere Bestemmelser. Det samme vil formentlig resultere, hvis de liberale »Bauernverband« — hvis Interesser i væsentlig Grad ere andre end »Bund der Landwirthes« — ret faa Vind i Sejlene. Omvendt hvis Kornpriserne yderligere ville falde, da vil det tyske Landbrug blive tvunget til at udvide Kvægavlen, og vi maa da være forberedte paa strængere Indførselsbestemmelser. Under disse usikre Forhold vil det sikreste for os være i Tide at være forberedte paa at gaa over til Udførsel af Kød. Tvinges vi hertil, maa vi imidlertid, i alt Fald i en længere Overgangsperiode, være forberedte paa lavere Priser.

Karantæneudgifterne beløbe sig omtrent til 20 M. pr. Stk. Kvæg. Denne Udgift bæres dog væsentligst af Tyskerne. og trods Karantænen have vi opnaaet saadanne Priser i Tyskland, at det er højst tvivlsomt, om vi havde staaet os ved at udføre til England, selv om der havde været fri Indførsel til dette Land. Vor Kvægudførsel til Tyskland har da ogsaa været stigende i Aarene 1894 og 1895, og naar den er aftaget i 1896, da skyldes det vel for en væsentlig Del Sjællands Afspærring.

Ved Paasketid 1896 viste der sig et Tilfælde af Mund- og Klovesyge paa Bonderup ved Korsør. Efter Underhandlinger med den tyske Regering blev der fra dansk Side — for at bevare det øvrige Lands Udførsel til Tyskland — udstedt Forbud mod Udførsel af klovbærende Dyr fra Sjælland og Amager. Dette Forbud bestaar endnu, og det er, efter at der i Oktober og December Maaned viste sig nogle Tilfælde af Sygdommen paa Lolland og Falster, udstrakt til at gælde ogsaa for disse Øer.

Vor Overskudsudførsel af Oxer, Køer og Kalve var i Aarene:

1893	80,614 Stkr.
1894	107,853 —
1895	108,513 —
1896 (de 3 første Kvartaler)	66,810 —

Af Kød og Pølser var Merudførselen:

1893	11,599,018 Pd.
1894	7,251,227 —
1895	6,435,379 —
1896 (de 3 første Kv.)...	6,990,825 —

Indadtil arbejdes der meget energisk paa Kvægbrugets Fremme. Kvægavlsforeningernes Virksomhed er kommen ind i et solidt og godt Spor, og det er utvivlsomt, at deres Arbejde meget bidrager til at forbedre vore 2 gode indenlandske Racer: det røde danske Kvæg og det jyske Kvæg. Dette giver sig bl. a. til Kende i, at Mælkeudbyttet i de senere Aar er steget; i de fleste jævnt gode jyske Besætninger kan det nu gennemsnitlig pr. Ko anslaaes til 4—5000 Pd. om Aaret, medens det i gode Besætninger af

rødt Malkekvæg alt nu er 5500—6000 Pd. I den nyeste Tid er der begyndt en Export af Avlsdyr af denne Race til Rusland. I alt findes der ca. 260 Kvægavlsforeninger i Jylland og ca. 280 paa Øerne. I de sidste Par Aar er der paabegyndt et andet Arbejde, der har vakt fortjent Opmærksomhed: Undersøgelse af de enkelte Køers Mælk med Hensyn til Fedtindhold. I Modsætning til tidligere begynder man at lægge Hovedvægten, hvor den bør lægges, ikke i Antallet, men i Produktionen; mere og mere rettes Blikket paa de enkelte Individider, paa deres Evne til at give sundt Afkom, megen og fed Mælk osv. Det er de »ubekendte Størrelser«, som de daarlige Tider nu tvinger Landbruget til at reducere, saa meget som muligt. En anden vigtig Faktor i Arbejdet paa Kvægavlens Fremme er den Præmiering af hele Kvæghold, der er godt i Gang paa Fyn, der er begyndt i Jylland og Lolland-Falster, og der nu paatænkes iværksat paa Sjælland. Den vigtige Stambogsføring er kommet ind i et nyt og rationelt Spor derved, at man i Fjor har forladt den hidtidige provinsielle Stambogsføring for at gaa over til at føre Racestambøger, omfattende hele Landet. I stigende Grad rettes Opmærksomheden paa Bekæmpelsen af Sygdomsfarerne og især den Fare, der truer fra Tuberkulosen osv. osv. Et godt Bevis for den Betydning, man tillægger Besætningernes Forbedring, ere de høje Priser, der betales for gode Avlsdyr. I Efteraaret 1896 opnaaede t. Ex. en fynsk Avlstyr den smukke Pris af 2000 Kr. Alt i alt tør det da siges, at vort Kvægbrug i de senere Aar har vist en Udviklingsevne, der lover godt for Fremtiden. Over

hele Linjen arbejdes der energisk og ensartet ad rationelle Veje mod bestemte Maal.

Man havde i Tyskland ventet, at den Karantæne, der indførtes d. 1. Oktober 1895, havde umuliggjort Svineindførselen fra Danmark. Formodningen slog fejl, og man greb da det første Paaskud til at lukke for os. Der viste sig Rødsyge hos nogle Svin i en Sending til Rostock, man paastod, at Sygdommen stammede fra Danmark, og d. 16. Decbr. 1895 lukkede man ikke blot for vore levende Svin, men for alle danske Svineprodukter. Dette Forbud var et haardt Slag for vor Svineavl, og Produktionen af store fede Svin til Tyskland er nu hørt op. I endnu højere Grad end forhen rettes Bestræbelserne paa at producere Slagterisvin for det engelske Marked, og det Gode vil det tyske Forbud i alt Fald medføre, at den Ensartethed, der tidligere savnedes i vor Svineavl, nu lettere tilvejebringes. I de ledende Kredse arbejdes der nu, men ogsaa først nu, med et bevidst Formaal for Øje: Dannelsen af en Landrace. Bestræbelserne gaa foreløbig ud paa baade at udvikle den hjemlige Race og at bevare den rene Yorkshirerace (engelsk) og at benytte enkelt Krydsning mellem disse, indtil Landracen bliver saa god, at den tilfredsstiller baade Landbrugets og Markedets Fordringer. Naar dette Maal er naaet, erklæres »rent Land«, o: Avlen fortsættes videre med Landracen som Basis. I 1895 og 1896 er der da nu oprettet 5 Avlscentrer for Yorkshireracen, alle foreløbig paa Sjælland, men der forberedes ogsaa Yorkshirecentre i de andre Landsdele; endvidere ere forskellige Centrer for Landracen under Dannelse.

Medens disse Avlscentre skulle fremskaffe Avlsdyr, er det de projekterede Svineavlsforeningers Maal at producere Brugsdyr ved Anvendelsen af Orner af Yorkshireracen og Søer af Landracen. Nu, da det kræse engelske Marked er vort eneste Afsætningssted, er det af stor Betydning, at vor Svineavl endelig bringes ind under rationelle Principer. Næst Smørret er Flæsket Danmarks vigtigste Salgsvare, og selv en lille Forbedring af Kvaliteten og en deraf resulterende lille Prisstigning pr. Pd. er af væsentlig økonomisk Betydning. I Foraaret 1896 fandtes der 15 private og ca. 20 Andels-Slagterier, 1 blandet Aktie- og Andels-Slagteri, medens ny Andelsslagterier ere under Opførelse eller ere projekterede.

Overskudsudførselen af levende Svin og Flæsk var i:

	Svin. Stkr.	Flæsk. Mill. Pd.
1893	44,217	80,8
1894	117,494	83,3
1895	127,975	111,6
1896 (de 3 første Kvartaler).....	÷ 5,206	110,0

Faareavlen spiller, som bekendt, en meget underordnet Rolle i vort Landbrug. Da den fri Indførsel til England blev forbudt, standsede vor Udførsel til dette Land. Ogsaa til Tyskland er den fri Indførsel jo forbudt, og Exporten af fersk Faarekød er endnu ikke saaledes indarbejdet, at der kan

stoles paa den Trafik; muligvis bliver det den Vej, paa hvilken vi bør slaa ind. I de sidste Par Aar har vi over Esbjerg sendt en Del Faar til Frankrig (1895: 7999 Stkr.). Vor Faareavl er altsaa væsentligt henvist til det hjemlige Marked, paa hvilket imidlertid Priserne paa Faar, sammenlignet med Priserne paa anden dyrisk Produktion, slet ikke har været smaa. Der er da ogsaa Egne, paa hvilke Faareavlen i de senere Aar har taget Opsving.

De senere Aar have for Hestenes Vedkommende hverken bragt nye Toldsatser eller Karantæner, Efterspørgselen har været konstant og de betalte Priser forholdsvis gode. Af Heste og Føl var Overskudsudførselen i Aarene:

1893	5,987 Stkr.
1894	8,964 —
1895	12,407 —
1896 (de 3 første Kvartaler)	9,449 —

Den Frygt, man har næret for, at Benyttelse af Elektricitet for Hestekraft i følelig Grad vilde formindske vor Afsætning, har altsaa heldigvis endnu ikke bekræftet sig. Endnu — thi selvfølgelig maa vi være forberedte paa, at den mekaniske Bevægkrafts Udvikling, Bestræbelserne overalt i Verden for at afløse Hestene med Elektricitet, før eller senere vil faa en skadelig Indflydelse paa vort Hestesalg til Udlandet. For Landbruget vil det da gælde om selv at søge at drage den mest mulige Nytte af den tekniske Udvikling paa dette Omraade.

I Jylland fortsættes Avlen med Ro og Sikkerhed i de gamle Spor, og med afgjort Held arbejdes der paa Forbedringen af den jyske Hest, der jo alt i

Udlandet nyder et godt Ry. Man venter sig meget af et planlagt Stutteri, til hvilket der nu søges Statsbidrag. Til Avlens Fremme bidrage i væsentlig Grad de 101 Avlsforeninger, der nu (1896) findes i Jylland; kun faa af disse Foreninger nøjes nu med Godtkøbshingste, og de vige ikke tilbage for at betale høje Priser for udmærkede Dyr, saaledes er der i Fjor betalt for en Hingst indtil 12,000 + 6,000 Kr. i »Vilkaar« (s: under Betingelse af, at Hingsten opnaar visse Præmier). For vide Egne i Jylland er Hesteavl en særdeles vigtig Faktor. — Paa Øerne, hvor der findes ca. 40 Avlsforeninger, er Hesteavl vedblivende et Kaos. Foruden jydsk Avl drives der ogsaa svær Avl ved indførte belgiske og franske Hingste, samtidig er der Liv og Røre i den lette Hesteavl, og Tilhængerne af Frederiksborghesten og de forskellige indførte Halvblodsslag udfægte mangan en hed Dyst. I 1894 nedlagdes Fuldblodsstutteriet paa Hillerødsholm, det udøvede imidlertid ingen Indflydelse paa Avlen. Nu virker »Sjællands Hesteavlsforening for rationel Halvblodsavl« energisk for den forædlede Hesteavl, Foreningen ejer 4 Hingste, der tilsammen have kostet over 50,000 Kr., saa vor Godsejerstand nu, i Modsætning til tidligere, virkelig bringer Ofre for Hesteavl. Med kønne Heste fra Øerne har der i de senere Aar været god Handel, og der er udført ikke faa Heste til England.

Paa Mælkeribrugets Omraade er de sidste Aars vigtigste Begivenhed den Forandring, der er sket i den københavnske Smørnotering, idet den tidligere gængse Overpris, som Smørhandlerne betalte Mælkerierne over Topnoteringen, fra d. 8. No-

vember 1894 blev inkluderet i denne. Til stor Fare for det danske Smørs Kvalitet havde Forholdene i Smørhandelen udviklet sig saaledes, at Prisforskellen mellem fint og ordinært Smør helt var forsvundet. Strax et Mærke blev ledigt, opstod der Kapløb mellem Smørhandlerne, de overbød hverandre med saa og saa mange Kroner over Topnoteringen for at faa det, uden at der toges mindste Hensyn til Smørrets Finhed. Noteringsforandringen tilsigtede nu at faa den virkelige Toppris, den højst betalte Pris frem, saaledes at kun fineste Smør opnaaede den noterede Toppris, medens andet Smør skulde nøjes med at faa mer eller mindre under denne. — Noteringsforandringen har nu virkelig ogsaa medført en sundere Betaling for vort Smør; bl.a. Forsøgslaboratoriets Udstillinger vise, at Gennemsnitsprisen paa de gode Mærker nu er højere end paa de middelgode og paa disse atter højere end paa de daarlige, om end Prisforskellen desværre kun er ringe.

Den Maade, paa hvilken Noteringsforandringen fandt Sted d. 8. Novbr. 1894, var lidet heldig, og i nogle Maaneder medførte den højst usikre og tabbringende Forhold for vor Smørproduktion. Der raadede i Landbruget ikke blide Følelser overfor Noteringsudvalget, den store sjællandske Exportforening fik en betydelig Tilgang, og der stiftedes en Del Exportforeninger for at søge at fremskaffe en bedre Afsætning for Smørret. De fleste af disse Foreninger fik imidlertid kun liden Betydning, dog have 2 af dem, i Svendborg og Hjørring, vist sig levedygtige.

Et i høj Grad glædeligt Faktum er det, at vort

Smørs Kvalitet i de sidste Par Aar er bleven forbedret i ikke ubetydelig Grad. Det er selve den tekniske Behandling i Mælkerierne, der har medført dette, saaledes den almindelige Indførelse af Brugen af Syrekulturer og Syreforplantning, Flødens Pasteurisering, Personalets bedre Uddannelse etc. Derimod er Mælkens Produktion og Behandling hjemme hos Landmændene, før den sendes hen til Mælkerierne, ikke gaaet frem i tilsvarende Grad, og Bestræbelserne rettes derfor ogsaa nu paa at søge Forbedringer indførte hos selve Producenterne. — I Almindelighed kan det siges, at de bedre Mælkerier nu salte Smørret mindre end tidligere, og nogle Mælkerier levere det nu helt fersk. Dette gælder saaledes de 23 veldrevne Mælkerier i Ribe og Vejle Amter (*Koldingegnen*), der Sommeren 1895 dannede Pakkeriet i Esbjerg, der er et rent Andelsforetagende.

Smørret er af Landbrugsprodukterne det, der i de senere Aar har holdt sig bedst i Pris, og vor Smørproduktion har været i stærk Stigning. Overskudsudførselen var i 1893 ca. 72½ Mill. Pd., i 1894 ca. 80 Mill. Pd. og i 1895 ca. 87½ Mill. Pd. Nu, da dette skrives, foreligger der ikke Opgørelse for 1896, men Udførselen er sikkert ogsaa tiltagen i dette Aar. Den engelske Statistik opgiver, at der i de 10 første Maaneder af 1896 fra Danmark er indført ca. 57,000 Cwt. mere end i den tilsvarende Periode af 1895.

Osteproduktionen har altid staaet tilbage i Danmark. I de senere Aar har det imidlertid, særlig i Svendborg og Vejle Amter, vist sig en vøxende Interesse for denne Produktion, og flere og flere

Mælkerier deltage nu i Landets Forsyning med Sødmælksost, af hvilken vi have en Overskudsindførsel af 1—1½ Mill. Pd. aarlig.

Det Maal, vort Landbrug nu stræber henimod, er den billigst mulige Produktion i Forhold til Produkternes Værdi og den bedst mulige Kvalitet. Stadigt er det de bedste og de friskeste Produkter, der betales højst, og vor heldige Beliggenhed nær det engelske Verdensmarked er derfor af uvurderlig Betydning for os. Dette gælder ikke blot for Varer som t. Ex. Smør og Flæsk, men ogsaa for Produkter, der henregnes til »de smaa Ting«, og paa hvilke vort Landbrug nu lægger langt større Vægt end tidligere. Befordringen af Landbrugsprodukterne til det engelske Marked er i de senere Aar, og navnlig i 1896, bleven baade hurtigere og bedre, og saavel hvad Varernes Produktion som hvad deres Forsendelse angaar, staar vort Landbrug paa Højde med Europas fremmeligste Landbrug. En bekendt engelsk landøkonomisk Skribent ender en Korrespondance til det tyske Landbrugs Hovedorgan saaledes: »Derimod arbejde Danskerne paa det landøkonomiske Omraade med fuld Damp, de lægge Beslag paa den ene landøkonomiske Produktionsgren efter den anden som deres specielle Domæne, og derved er det blevet muligt for dem at gøre deres eget Landbrug indbringende, rigtignok paa andre Landes Bekostning«.

Paa Andelsbevægelsens Omraade er de sidste Aars vigtigste Begivenhed Startningen af Frejr

(«danske Landbrugeres Andelsselskab»). Selskabet stiftedes d. 23. Januar 1894, og Efteraaret samme Aar begyndte det sin Virksomhed. Dets Formaal er paa Grundlag af Principet »kontant Betaling« at købe danske Landbrugsprodukter af Selskabets Medlemmer og under stræng Kontrol og nøjagtig Sortering at sælge disse Produkter saavel en gros som en detail baade til Export og paa Hjemmemarkedet, at drive Slagterier og anden Virksomhed til Bearbejdelse af Landbrugets Produkter, samt at indkøbe og til Medlemmer afhænde saadanne Brugsartikler, som have Betydning for dem. — Foruden Handel med Landbrugets Produkter og Driftsmidler driver Frejr ogsaa Kolonialhandel, det har Udsalg i Hovedstaden og indtil fornylig en Kødbutik, som det imidlertid har maattet nedlægge, da det kun kunde sælge det dyre Bagkød, medens de mindre Bemidlede paa Grund af den mod Selskabet førte Agitation ikke vilde købe Forkødet hos det. Kolonialhandelen i København har ikke ret villet trives, derimod har Selskabet en ret betydelig Omsætning med egentlige Landbrugsartikler. Mod en Provision forhandler det paa Børsen Korn for Landmændene, det køber af dem Smør, Æg, Markfrø, Vildt og lignende Varer, og det sælger til dem Gødning, Frø, Foderstoffer etc., medens det for andre Artiklers Vedkommende, som t. Ex. Landbrugsmaskiner, optræder som Raadgiver og Mellemed mellem Landmændene og Forhandlerne. Frejr tæller for Tiden ca. 1000 Andelshavere i Hovedstaden og ca. 6000 paa Landet, hvorfra der stadig er Tilgang til Selskabet. Hver Andel er paa 20 Kr., og kun Andelshaverne kunne nu handle

med Selskabet. Den indbetalte Grundkapital er ca. 400,000 Kr.

Den 27. Februar 1895 stiftedes et andet stort Andelsselskab: Dansk Andels Æg-Export med følgende Formaal: At forbedre den danske Ægexport og at forskaffe Producenterne højere Priser derved, at der ydes Køberne Garanti for, at de Æg, der leveres under Selskabets Mærke, absolut ere frisklagte og rene. Selskabet har Kredsafdelinger over hele Landet, og Medlemstallet er nu flere Tusinde. Hver Kredsafdeling har sit Nummer, og hvert Medlem i Kredsen sit. Disse to Tal anbringes ved et lille Gummistempel paa Æggene, før Producenten afleverer dem til Ægsamlere i Kredsen. I Tilfælde af svigagtigt eller uefterretteligt Forhold angives altsaa Synderen af selve Ægget og mulkteres i Henhold til Lovene. Selskabets Bestræbelser for at bringe vore Æg fuldstændig friske paa Markedet have vakt Opmærksomhed i England, og nu, da vi aarlig udføre for 8—9 Mill. Kr. Æg til dette Land, har det en ikke ringe økonomisk Betydning, at der skabes forøget Tillid til danske Æg.

Paa Foreningsvæsenets Omraade er der Grund til at fremhæve, at i Aaret 1893 dannedes de samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg, bestaaende af Formændene, Næstformændene og Sekretærerne for de provinsielle Fællesforeninger. Dette Forretningsudvalg danner nu en staaende Repræsentation for det samlede Landbrug. Den d. 19. Oktober 1895 stiftede »Dansk Exportforening«, der omfatter hele Landet, vil forhaabentlig faa Betydning ogsaa for Landbrugets Export. Den

1. Decbr. s. A. dannedes »Jydsk Exportforening«, særlig med den Opgave at virke for en forbedret Forsendelse af Kreaturer over Esbjerg til Hamburg.

Udenfor de gamle Rammer for Landbrugets Foreningsvæsen falder Stiftelsen af Danmarks Agrarforening d. 22. og 23. November 1893. Foreningen talte strax det efter vore Forhold imponerende Medlemsantal af 80,000 Landmænd, der vare at finde i alle Landbrugets Lag. En Forening som Agrarforening^{en} maatte nødvendigvis møde store Vanskeligheder at kæmpe med. Rent bortset fra den Modstand, der udenfor Landbruget rejste sig imod den, er det jo altid en vanskelig Sag at samle under én Hat Mænd af vidt forskellig social Stilling og Dannelse. Dertil kommer, at selv om de forskellige Lag i Landbruget i mangt og meget har fælles økonomiske Interesser, er der dog ogsaa Omraader, hvor disse divergere. Foreningens Bestyrelse maatte derfor ofte optræde med stor Forsigtighed, der yderligere nødvendiggjordes ved, at Foreningens Medlemmer jo i en Aarrække havde været delte i to fjendtlige Lejre, og at den lange politiske Strid havde udviklet paa den ene Side en social Overlegenhedsfølelse, paa den anden Side en folkelig Mistænksomhed, der nok kunde tænkes at stille sig hindrende i Vejen for enigt Samarbejde. Det var de for Fremme af vigtige økonomiske Reformers saa uheldige politiske Forhold, der gav Stødet til Foreningens Dannelse, og skulde Foreningen løse den Opgave, den havde stillet sig, at skabe bedre økonomiske og sociale Forhold for Landbruget, maatte dens Virksomhed blive af politisk Art. Men Parti-

politikens Bølgegang gik endnu for højt til, at man troede at kunne vinde Ørenlyd for den Agrarpolitik, Foreningen ønskede at føre, og fra Begyndelsen af lagde man derfor Vægten maaske for stærkt paa det Faglige, for lidt paa det Agrarpolitiske.

Naar en Forening startes med et Medlemsantal af 80,000, er det i Virkeligheden et Bevis for, at der er Trang til Foreningen. Det store Tal viste dens *raison d'être*. Den Trang, der fik Landmænd af de forskelligste Samfundslag til at slutte sig sammen i Agrarforeningen, var Trangen til at faa Gang og Fart i et agrarisk Lovgivningsarbejde, det, man under Landbrugets trykkede Forhold ikke længere hverken turde eller vilde overlade til »den almindelige Udviklings Gang«. Utvivlsomt har Foreningen ogsaa haft Betydning for Arbejdet paa Rigsdagen i de sidste Par Aar og for den Tilbøjelighed til at optage agrariske Spørgsmaal, der har været fremme baade hos Højre, det moderate Venstre og Reformpartiet.

Arbejderforholdene have ikke bedret sig væsentlig i de senere Aar. Arbejdskraften er maaske nok til Stede i lidt rigeligere Mængde, men der klages vedblivende over den Løshed og Uvederhæftighed, der gør sig gældende i Kontraktforholdene. For Sukkerroeeegnene har den organiserede Indførsel af Arbejdere fra østevropæiske Egne, der nu finder Sted, været til meget stor Nytte. — Der er sikkert i Landbruget gennemgaaende Tilfredshed med den Betænkning vedrørende Tilvejebringelse af Jordlodder for Landarbejdere, som Landbokommissionen afgav i Sommeren 1896. Kommissionens Forslag

gaar som bekendt ud paa, at der under visse Betingelser skal gives Landarbejderne lettet Adgang til at blive Ejere af Jordlodder, der »have en Størrelse af 3 à 4 Tdr. Land Middeljord, eller hvad dertil svarer; dog maa Lodden ikke være mindre end 2 Tdr. Land g. M. og ikke større end 6 Tdr. Land g. M. I Landets magrere Egne kan Lodden dog undtagelsesvis, naar særlige Bestemmelser tale derfor, have et større geometrisk Areal, saaledes at der paa den i hvert Fald kan holdes en Ko og to Faar«. Kommissionens Plan har til Hensigt at fremme baade Arbejdsgivernes og Arbejdernes Interesser. Man vil sikre de første en fastere og rigeligere Arbejdskraft, de sidste bedre økonomiske og sociale Vilkaar. Man har angrebet Kommissionen for dette dobbelte Formaal, fordi den ikke har anbefalet Oprettelsen af selvstændige Husmandsbrug, hvis Ejere udelukkende vare henviste til Loddernes Dyrkning. Havde Kommissionen imidlertid anvist den sidste Vej, havde den dog vistnok forfejlet sin Opgave, thi denne Vej havde været uheldig i to Retninger: Vi vilde ad den være inde paa et lidet heldigt Udstykningsvæsen med ganske smaa Selvejere, der ved en uheldig Konjunktursvingning let truedes med økonomisk Ruin, og vi vilde drage netop saadanne Folk bort fra Landarbejderstanden, der have Betingelserne for at danne en dygtig Kærne, en fast Stok i denne; det vilde blive det dygtigste og flittigste Element af Landarbejderstanden, der udsondrede sig og gik over i de smaa Ejendomsbesidderes Klasse. Væsentligst støttende sig til Landbokommissionens Betænkning forelagde Landbrugsministeren i December Maaned

1896 et Lovforslag om Tilvejebringelse af Jordlodder for Landarbejdere. Det saavel som det andet af samme Minister forelagde Forslag om Begunstigelser for landøkonomiske Forskudsforeninger har vakt megen Interesse i Landbruget, og man hører i Landbrugskredse udtalt Tilfredshed med den Modtagelse, det sidste Forslag fik i Folkethinget, hvor en Taler fremsatte den vistnok meget praktiske Tanke at forbinde slige Laaneforeninger med Andelsmejerierne. At Regeringens Toldlovforslag og de bebudede Reformer paa de direkte Skatters Omraade, der — saa vidt man alt nu kan dømme — vil tilvejebringe en mere ligelig Fordeling af de direkte Skatter end hidtil, har vakt levende Interesse i Landbruget som overalt, siger sig selv. Paa Fællesforeningernes Delegeretmøder i Efteraaret 1896 vedtoges Resolutioner, der udtalte Ønsket om Lettelser i Hartkornbeskatningen. Det bebudede Skattelovforslag peger i denne Retning.

I 1895 tog Landbohøjskolen sit storartede nye Bygningskomplex i Brug, der er opført med en Bekostning af henimod 1 Million Kr. Samtidig er Lærerpersonalet betydelig forøget, de fast ansatte Læreres Tal er saaledes voxet fra 7 til 22, Undervisningsplanen er udvidet, Samlingerne forøgede etc.; Landbohøjskolen er da nu ogsaa i flere Retninger den største og bedst udrustede i Evropa, og kun Skolen i Berlin overgaar den i visse Henseender.

Den 22. Maj 1896 oprettedes Landbrugsministeriet. Det var et af Landbruget længe næret Ønske, der herved opfyldtes, og rundt om i Land-

bruget hilstes Oprettelsen da ogsaa med levende Sympathi.

Det er kun i grove Træk, at Landbrugets Udvikling i de sidste Par Aar her er tegnet, og af Hensyn til Tidsskriftets Plads er meget udeladt, som vel var Omtale værd*). En Omtale fortjente saaledes Arbejdet for Hedesagen og Mosekulturen, Bestræbelserne for at fremme Landbrugets Regnskabsvæsen, Landbrugsskolernes Virksomhed og de nu i Jylland planlagte vandrende Specialkursus for Landmænd med Æmner som Bogføring, Fodring, særlige Kulturer o. l. Værd at nævne var det fortjenstfulde Arbejde for Husmandssagen, Forsøgslaboratoriets fortsatte Arbejder, der have stor praktisk Interesse for Landbruget, Arbejdet for Landbrugets Binæringer og meget andet. Hvad der ovenfor er fremdraget, er dog forhaabentlig tilstrækkelig til at give et Indtryk af det stærkt pulserende Liv, der nu rører sig i Landbruget. Man maa ikke af de undertiden vel stærke Klageraab, der lyder ude fra Landbruget, og af de Fordringer, det stiller om Statshjælp saa hist og saa her, lade sig forlede til at tro, at det har opgivet Ævret eller venter alt af Statshjælpen. Landbruget véd, at det væsentligst maa være ved egne Kræfter, at det rider den Storm af, der blæser hen over det, og det indretter sig derefter. De fleste af dets Ønsker til Statsmagten ere da ogsaa Ønsker om Hjælp til Selvhjælp.

*) Blandt Statistisk Bureaus seneste Publikationer er navnlig Tabelværket om Danmarks Jordbrug, med Oplysninger om den fortsatte Udstykning m. m., at mærke.